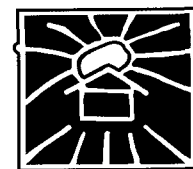

Alþingi
Erindi nr. P 130/276
komudagur 24.11.2003

Til allsherjarnefndar alþingis
Frá Stígamótum

Reykjavík 18.11.03

Umsögn um vændisfrumvarpið – 38. mál

Stígamótakonur fagna framkomnu frumvarpi um vændi sem nú er lagt fram í fimmta sinn. Það er alkunna hver afstaða Stígamóta er til þessa máls. Við höfum beitt okkur eftir föngum í þeirri umræðu og vitundarvakningu sem átt hefur sér stað hér á landi. Umræðan hefur orðið æ upplýstari og fleiri og fleiri aðilar hafa látið sig málið varða. Flest rök virðast komin fram í málinu og við lýsum mikilli ánægju með þann stuðning sem málið hefur hlotið bæði innan þings sem utan.

Það er einstaklega ánægjulegt að þverpólitísk samstaða hefur náðst innan þings og ekki síður ánægjulegt að 14 kvennasamtök og stofnanir sem láta sig málefni kynjanna varða hafa tekið höndum saman um að beita sér í málinu. Má þar nefna auk Stígamóta öll fjölmennustu kvennasamtökin eins og Kvenfélagasambandið, Kvenréttindafélagið, Feministafélagið, Kvennaathvarfið, Kvennaráðgjöfina, V-dagssamtökin, Neyðarmóttökuna, Kvennakirkjuna, Veru, Brieti – félag ungra femimista, Félag kvenna í læknastétt, Unifem á Íslandi, Landssamband framsóknarkvenna. Að auki vil ég nefna sérstaklega stuðninginn sem falist hefur í mörgum leiðurum Morgunblaðsins á undanförmum árum.

Um afstöðu Stígamóta

Það er ekki að ástæðulausu að Stígamót hafa beitt sér í þessu máli. Málið er okkur skylt þar sem okkur hefur lærst í gegnum árin að vændi og hvers konar önnur verslun með líkama er ein birtingarmynd kynferðisofbeldis. Fyrst og fremst höfum við lært af þeim konum sem til okkar hafa leitað. Fyrstu 11 mánuði þessa árs höfðu leitað til okkar 18 manns vegna vændis og kláms. Þar af 16 konur, en líka tveir ungir karlar. Af þessum 18 voru 9 að leita sér hjálpar í fyrsta skipti önnur 9 höfðu verið í sambandi við okkur á fyrri árum.

En við höfum líka markvisst leitað okkur þekkingar og leitast við að fræða aðra um vændi. Þannig hafa komið hingað í boði Stígamóta margir virtir sérfræðingar.

Dr. Diana E. Russel kom hingað 2001, en hún hefur skrifað mikið um klám og vændi **Dr. Janice Raymond** frá Coalition Against Trafficking in Women, heimsþekkt fræðikona sem hefur haft mikil áhrif víða um heim.

Dorit Otzen forseti alþjóðasamtakanna International abolitionist Federation en hún hefur í áratugi stýrt Hreiðrinu í Kaupmannahöfn sem er athvarf fyrir vændiskonur. Dorit hefur

Stígamót

Vesturgötu 3 • 101 Reykjavík
Símar: 562-6868 og 800 6868 • Bréfsími: 562-6857

Veffang: www.stigamot.is
Netfang: stigamot@stigamot.is

Banki: 101-26-36549
Kt. 620190-1449

bæði haldið námskeið fyrir starfskonur Stígamóta og tvisvar haldið opinbera fyrirlestra um vændi.

Gunilla Ekberg ráðgjafi sænsku ríkisstjórnarinnar um verslun með konur, hefur þrisvar flutt fyrirlestra á vegum Stígamóta

Louise Eek doktornemi og rithöfundur sem skrifað hefur bókina *Spelat liv um líf sitt í vændi*

Margareta Winberg þáverandi varaforsetisráðherra og jafnréttisráðherra Svíþjóðar
Thomas Ekman yfirmaður teymisins gegn vændi og verslun með konur innan lögreglunnar í Gautaborg.

Að auki má nefna að á vegum Stígamóta og ENATW var haldið hér Evrópumálþing í júní undir yfirskriftinni; “Combating trafficking, best practices at European level” þar sem sérfræðingar víðsvegar að úr Evrópu greindu frá því sem best hefði tekist til í þeirra heimalöndum í baráttunni gegn verslun með konur.

Stígamótakonur hafa farið í námsferðir til nágrannalandsanna og tekið þátt í norrænu, evrópu- og alþjóðasamstarfi um þennan málaflokk. Má nefna að Stígamót ásamt Ítölum og Belgum stýra Evrópuverkefni sem felst í því að mynda Evrópusamtök gegn vændi og verslun með konur. (European Network Against Trafficking in Women) Til verkefnisins fengust 35 milljónir króna frá Evrópusambandinu.

Stígamót hafa staðið að mörgum ráðstefnum og samstarfsverkefnum, framleitt veggspjöld og auglýsingar og tekið þátt í fjölmiðlaumræðu eftir megni til þess að skapa vitundarvakningu um hvers kyns verslun með konur.

Vændi er ein birtingarmynd kynferðisofbeldis

Þegar skyggst er á bakvið goðsögnina um hina hamingjusömu vændiskonu blasir við núturlegur veruleiki þeirra kvenna sem leiðst hafa út í vændi. Val þeirra hefur fyrst og fremst stafað af skorti á valmöguleikum. Þær konur sem leitað hafa til Stígamóta hafa oftast misst stjórnina yfir því hver selur þær, hverjum og til hvers. Á síðustu árum hafa einnig leitað til okkar karlar sem á unglingsaldri seldu sig vegna fíkniefnaneyslu og er staða þeirra ekki ólík stöðu vændiskvennanna.

Tengsl ofbeldis og vændis eru margslungin. Ýmsar rannsóknir sýna að 65-85% þeirra kvenna sem stunda vændi eiga sögu um fyrra kynferðisofbeldi. Í sjálfu vændinu felst ofbeldi þegar konur eða þeir sem gera þær út selja hverjum sem er kynferðislegan aðgang að líkama þeirra og sjálf athöfnin fer fram á forsendum kaupandans. Oft er sagt að konur í vændi þjóni að meðaltali tíu körlum á dag, en auðvitað er það mjög misjafnt. Vændinu fylgir oft annað ofbeldi og má nefna að nauðganir, líkamlegt ofbeldi og morð eru mun tíðari meðal vændiskvenna en nokkurra annarra hópa kvenna. Einnig verður að nefna afleiðingar vændisins. Þær eru mjög sambærilegar við þær afleiðingar sem aðrir skjólstaðingar Stígamóta bera. Má þar nefna skömm, sektarkennd og lélega sjálfsmynd, svipmyndir, sjálfsmorðshugsanir og tilraunir, líkamlega kvilla eins og móðurlífsbólgur og kynsjúkdóma, þunglyndi auk eiturlyfjavanda.

Það er reynsla okkar hjá Stígamótum að nær allar þær konur sem til okkar leita lifi tvöföldu lífi. Þær nota nær alltaf önnur nöfn en sín eigin í tengslum við vændið og eru oft skelfingu lostnar við tilhugsunina um að fjölskyldan eða vinir viti um iðju þeirra. Þessi hegðun er í mikilli mótsögn við goðsögnina um hina hamingjusömu vændiskonu. Við höfum fleiri en eitt dæmi um konur sem opinberlega hafa lýst því yfir að þær séu ánægðar með aðstæður sínar og að þær hafi valið sér vændi sem starf vegna mikilla tekna og lítillar fyrirhafnar, en sem síðan hafa leitað til okkar í mikilli vanlíðan. Prófessor Francis Pascal einn af sérfræðingum evrópusamtakanna okkar líkir þessu tvöfalda lífi við andlega katastrofu. Konur í vændi hafa enga örugga leið til þess að þekkja úr þá karla sem gætu verið þeim beinlínis hættulegir. Þær eru því í stöðugri hættu sem veldur miklu álagi.

Oft heyrast þau rök að þær konur sem starfi í kynlífsiðnaði geri það af fúsum og frjálsum vilja og því beri að veita þeim góð starfsskilyrði og vernda rétt þeirra til þessarar iðju. Til sé bæði svokallað þvingað og frálst vændi. Það eru rökinn sem notuð eru í Hollandi. Vera má að einhver dæmi megi finna um slíkt, en “viðskiptavinimir” kaupa sér þá þjónustu sem þeim dettur í hug án þess að velta fyrir sér hvað hafi leitt konur útí vændi. Frelsi þeirra sem mögulega “sjálfviljugar” selja kynlífsþjónustu og þeirra sem kaupa, kemur þá illilega niður á þeim fjölmörgu sem dreymir um að losna úr vændinu. Slíkt frelsi hlýtur að víkja fyrir hagsmunum þjóðfélagsins af því að útrýma vændi. Að öllu samanlögðu er ljóst að vændi er ekkert annað en kynferðisofbeldi og það er skylda okkar að bregðast við því sem slíku.

Hvers vegna eiga kaupendur að bera ábyrgð á vændi?

Það eru ekki meira en rúm tuttugu ár síðan kynferðisofbeldi komst á dagskrá á Íslandi. Fyrst með opnun Kvennaathvarfsins, síðar með tilkomu Kvennaráðgjafarinnar og Stígamóta. Eftir á að hyggja er það ótrúlegt að fram að þeim tíma hafi það legið nær algerlega í þagnargildi að u.þ.b. 15-25 % kvenna og barna byggju við kynferðislegt ofbeldi. Væntanlega finnst mörgum að nú sé þetta samfélagsmein upplýst.

Í rúm tuttugu ár hefur umræða um kynferðisofbeldi miðast við að ræða ofbeldið sjálf og þær konur og börn sem fyrir því verða. Í því sambandi má nefna að þegar vændi er til umræðu í sjónvarpi eða í blöðum fylgja umfjölluninni oft myndir af konum í vændi, og þess gætt að hugsanlegir “viðskiptavinir” þekkist ekki. En þetta er aðeins hluti af sannleikanum. Til þess að taka á vandanum og finna réttar lausnir þarf að miða við heildarmyndina.

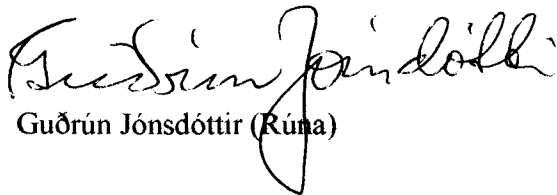
Við þurfum að horfast í augu við að það er á valdi hugsanlegra ofbeldismanna hvort ofbeldi er framið eður ei. Á meðan ábyrgðin er ekki sett þar sem hún á heima munu þolendur ofbeldisins bera skömmina og sektarkenndina. Vændi snýst ekki bara um konurnar sem ganga kaupum og sölum og þá sem gera þær út. Það er í æpandi ósamræmi við þekkingu okkar að konur sem stunda vændi skuli vera sekar fyrir íslenskum lögum. Vændi snýst fyrst og fremst um þá sem láta sér sæma að kaupa konur. Þeirra er valdið og ábyrgðin. Það er grundvallaratriði að þessi skilningur rati inn í íslenska löggjöf.

Ástæða þess að Svíar státa af þeim framsýnustu lögum um kynferðisofbeldi sem við þekkjum er að þeir hafa samið sínar leikreglur í góðu samstarfi við þau kvennasamtök sem best þekkja til um kynferðisofbeldi og hafa tileinkað sér þessa hugmyndafræði.

Stigamótakonur láta öðrum eftir að ræða lagatæknileg atriði og útfærslu. Við viljum þó geta þess að okkur finnst það vera sammingsatriði hvort frumvarpið nær yfir hvers kyns kynlifsþjónustu eður ei og einnig finnst okkur refsingar megi lækka til samræmis við það sem gerist í Svíþjóð. Husanlegar breytingartillögur í þá veru að refsing nái til bæði kaupenda og seljanda þykja okkur hins vegar ekki koma til greina.

Við fögnum því innilega hversu breið samstaða hefur náðst um vændisfrumvarpið bæði innan þings og utan. Það er raunhæf von okkar að Ísland verði fyrst landa til þess að feta í fótspor Svía ef þingmenn bera gæfu til þess að skilja um hvað málið snýst. Gleyfum ekki að um 80% svía eru ánægð með vændislögin. Við skorum á þingmenn að taka höndum saman og sýna þá djörfung og dug að samþykkja vændisfrumvarpið.

Með vinsemd og virðingu
f.h. Stigamóta

Guðrún Jónsdóttir (Rúna)

Fylgiskjal:
Áskorun 14 kvennasamtaka til alþingismanna

Reykjavík, 20. október 2003

Fylgisskijal m. vöndisfermu.

Virðulegi þingmaður.

Undirritaðir aðilar skora á þingmenn Íslendinga að setja lög á komandi þingi sem gera kaup á vændi ólögleg og aflétti jafnframt því að hægt sé að refsa konum/körlum í vændi. Vændi er ofbeldi og það á að kristallast í lögum okkar. Þess vegna ætti fremur að refsa þeim sem beita ofbeldinu, þ.e. kaupendunum, en ekki fórnarlömbunum sem neyðast til að selja aðgang að líkama sínum. Okkar skoðun er að eftirspurnin skapi markaðinn en ekki öfugt

Umfang og eðli klámiðnaðarins er orðið eitt helsta áhyggjuefni yfirvalda um allan heim. Ein leið til vamar er að gera kaup á vændi refsiverð. Það þarf skýr lög sem segja að verslun með fólk verði ekki liðin.

Stjórnvöld í Svíþjóð urðu fyrsta til þess í heiminum að gera kaup á vændi refsiverð, en um góðan árangur þeirrar lagasetningar er fjallað í meðfylgjandi greinargerð. Stjórnvöld í Finnlandi og Rússlandi ihuga að fylgja í fótspor þeirra.

Við leggjum eindregið til að íslensk stjórnvöld fari að fordæmi Svíþjóðar og geri kaup á vændi/kynlífsþjónustu refsiverð og aflétti refsíakvæðum fyrir sölu á vændi.

Briet Félag ungra feminista

Kvennaathvarfið

Feministafélag Íslands

Stígamót

Kvenfélagasamband Íslands

Timaritið Vera

Kvennakirkjan

Unifem á Íslandi

Kvennaráðgjöfin

Félag kvenna í læknastétt á Íslandi

Kvenréttindafélag Íslands

Landssamband framsóknarkvenna

Neyðarmóttaka vegna nauðgunar

V-dagssamtökin

Greinargerð

Undirritaðir aðilar skora á þingmenn Íslendinga að setja lög á komandi þingi sem gera kaup á vændi ólögleg. Við skilgreinum vændi sem ofbeldi gegn konum. Þær konur sem stunda vændi eru þar ekki af fúsum og frjálsum vilja heldur út af neyð, engin kona velur sér meðvitað það hlutskipti að gerast vændiskona.

Umfang og eðli klámiðnaðarins er orðið eitt helsta áhyggjuefni yfirvalda um allan heim. Á undanförmum árum hefur mikil umræða átt sér stað um mansal og þrælahald sem tengist kynlífsiðnaðinum í heiminum. Milljónir kvenna og barna hafa verið neydd til að stunda kynlífsþjónustu. Í Evrópu hafa konur í austur hluta álfunnar einkum átt undir högg að sækja vegna fátæktar, atvinnuleysis og þess hruns sem varð í kjölfar mikilla þjóðfélagsbreytinga fyrir rúmum áratug. Klámiðnaðurinn er nátengdur eiturlyfjum, glæpastarfsemi og margföldum mannréttindabrotum. Honum fylgja mannhvörf, sjálfsvíg, kynsjúkdómar, sálrænir erfiðleikar og félagsleg útskúfun sem erfitt reynist að vinna bug á. Klámiðnaðurinn er, ásamt eiturlyfja- og vopnasölu, talin ábatasamasta g alþjóðlega skipulagða glæpastarfsemin.. Á ráðstefnu Evrópusambandsins sl. vetur "Stop trafficking" kom fram að klámiðnaðurinn er nú sú alþjóðlega skipulagða glæpastarfsemi sem skilar mestum arði og minnsti áhættu vegna þess að þjóðir heimsins hafa ekki enn brugðist við af festu.

Árlega eru um 500.000 konur seldar mansali til vestur Evrópu. Það er skylda okkar að grípa til þeirra ráða sem tiltæk eru til að útrýma þessum vanda. Ein leið sem okkur er fær er að gera kaup á vændi refsivert. Það þurfa að vera til skýr lög sem segja að verslun með fólk verði ekki liðin.

Þann 6. september síðastliðinn hélt Margareta Winberg, aðstoðarforsætisráðherra Svíþjóðar erindi um sænsku leiðina svokölluðu en stjórnvöld í Svíþjóð hafa fyrst allra orðið til þess að gera kaup á vændi refsiverð. Stjórnvöld annarra landa eru að íhuga að fara sömu leið, t.d. í Finnlandi og Rússlandi. Hér á eftir er þýðing á hluta ræðu Margaretu Winberg:

“Þegar vændiskona og kaupandi hittast til að stunda kynlíf skiptir vald miklu máli.. Okkar skoðun er sú að þetta séu ekki samskipti milli tveggja einstaklinga sem hafa fúsan og frjálsan vilja og njóta jafnræðis. Eins og við sjáum þetta eru kaupandinn og vændiskonan ekki að hittast á jafnréttisgrundvelli. Hvorki í efnahagslegum né í

félagslegum skilningi. Í Svíþjóð göngum við skrefi lengra. Okkar skoðun er sú að vændi sé aldrei stundað af fúsum og frjálsum vilja – vændi snýst í raun um það að sterkari aðili misnotar bága stöðu veikari aðilans. Og eins og við sjáum þetta þá þurfa karlar ekki að kaupa kynlífsþjónustu af vændiskonum. Karlar hafa val.

Karlar eiga peninga og þeir geta valið að kaupa ekki kynlífsþjónustu á meðan vændiskonur eru í það veikri stöðu að þær geta ekki valið að selja ekki líkama sinn. Í Svíþjóð tókum við þá staðreynd alvarlega að karlar velja að kaupa kynlífsþjónustu af vændiskonum. Lögin sem banna kaup á kynlífsþjónustu eru meðal þeirra laga sem sett voru í kjölfar reglugerðar frá 1998 um stórkostleg brot á friðhelgi kvenna.

Aftur og aftur hömrum við á því að vændi myndi ekki vera til ef karlar keyptu ekki kynlífsþjónustu – og með þessu erum við að benda á mikilvægt atriði. Okkar skoðun er að eftirspurnin skapi markaðinn en ekki öfugt. Ef engin væri eftirspurnin þá væri markaðurinn ekki til staðar. Vændi hefur alltaf snúist um vændiskonumar – í Svíþjóð höfum við valið að beina kastljósinu að kaupandanum, karlinum. Hver er hann? Og af hverju kaupir hann kynlífsþjónustu? Við erum einnig þeirrar skoðunar að fólk eigi aldrei að vera viðfang eða fórnarlamb þessarar tegundar ofbeldis.”